

A közpolitikai kudarcok és fiaskók

Az alacsony jövedelmű közösségeket érő nagymértékű hatások okainak és következményeinek rövid vázlatja

HORVÁTH ANETT¹

A közpolitikai kudarc és fiaskó fogalmát gyakran használják a politikai diskurzusban egy adott politika, program vagy intézkedés eredménytelenségének leírására. A közpolitikai kudarcok nemcsak a várt eredmények elmaradását jelentik, hanem gyakran mélyebb társadalmi, gazdasági vagy politikai problémákra is rávilágítanak. A kudarcok hátterében számos ok állhat, többek között a tervezési hibák, a végrehajtás hiányosságai, az erőforrások hiánya vagy akár a politikai akarat hiánya.

Kulcsszavak: közpolitikai kudarc, közpolitikai fiaskó, alacsony jövedelmű közösségek, közpolitikai kudarcok hatásai

Public Policy Failures and Fiascos

A Brief Overview of the Causes and Consequences of the Significant Impacts on Low-Income Communities

The concepts of public policy failure and fiasco are often used in political discourse to describe the ineffectiveness of a policy, programme or action. Public policy failures are not only a failure to achieve the expected results, but often also highlight deeper social, economic or political problems. Failures can be caused by a variety of factors, including design flaws, implementation shortcomings, lack of resources or even lack of political will.

Keywords: public policy failure, public policy fiasco, low-income communities, effects of public policy failures

¹ PhD adjunktus, Nemzeti Közszerológiai Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Kormányzástani és Közpolitikai Tanszék, e-mail: Horvath.AnettMargit@uni-nke.hu

Bevezetés

A politikai diskurzusban gyakran használják a közpolitikai kudarc és a fiasco fogalmát egy adott politika, program vagy intézkedés eredménytelenségének leírására. A közpolitikai kudarcok nemcsak a várt eredmények elmaradását jelentik, hanem gyakran mélyebb társadalmi, gazdasági vagy politikai problémákra is rávilágítanak. A kudarcok hátterében számos ok állhat, többek között a tervezési hibák, a végrehajtás hiányosságai, az erőforrások hiánya vagy akár a politikai akarat hiánya. Ez a szöveg a közpolitikai kudarcok különböző dimenzióit vizsgálja, bemutatva, hogy a szakpolitikai tervezés és végrehajtás hibái jelentős társadalmi, gazdasági és politikai következményekkel járhatnak. A közpolitikai kudarcok és fiasók mélyreható és tartós hatást gyakorolhatnak a társadalomra, és gyakran olyan nem szándékolt következményekkel járnak, amelyek éppen azoknak a népességcsoportoknak ártanak, akiket szolgálniuk kellene.

Közpolitikai kudarcok

A közpolitikai kudarcok okai sokfélék lehetnek. Ezek közül a következőket érdemes kiemelni:²

Tervezési hibák. Számos közpolitika nem veszi figyelembe a valós társadalmi és gazdasági környezetet. A nem megfelelő vagy elavult adatok használata és a helyi sajátosságok figyelmen kívül hagyása gyakori oka a kudarcnak.

A végrehajtás gyengeségei. Még a jól megtervezett politikák is kudarcot vallhatnak, ha rosszul hajtják végre őket. Ennek oka lehet az adminisztratív kapacitás hiánya, bürokratikus akadályok vagy a helyi szintű támogatás hiánya.

Forráshiány. A közpolitikákhoz szükséges pénzügyi források gyakran korlátozottak. A finanszírozás hiánya akadályozhatja a programok végrehajtását és végső soron a célok elérését.

A politikai akarat hiánya. A politikai akarat hiánya gyakran áll a közpolitikai kudarcok hátterében. Ha a döntéshozók nem elkötelezettek a szakpolitikák végrehajtása mellett, akkor a szükséges források és támogatás sem áll rendelkezésre.

Társadalmi ellenállás. A közpolitikák gyakran szembesülnek a társadalom ellenállásával, különösen akkor, ha nem tükrözik a közösség igényeit vagy értékeit. Az érintett csoportok bevonása nélkül a politikák nem lehetnek sikeresek.

² BRÄNDSTRÖM–KUIPERS 2003.

A közpolitikai kudarcok hatása

A közpolitikai kudarcok nemcsak a politikai döntéshozók hírnevére vannak hatással, hanem szélesebb társadalmi következményekkel is járhatnak. A kudarcok alááshatják a közvélemény kormányzati intézményekbe vetett bizalmát, és hozzájárulhatnak a politikai apátiához.³ Hosszú távú következményei közé tartozik a társadalmi feszültségek növekedése, a radikalizálódás és a politikai polarizáció. A közpolitikai fiaskók leglátványosabb példái közé tartoznak a „szegénységellenes” programok, amelyek gyakran nem érik el a kívánt eredményeket. Sok esetben ezek a programok nem tudtak tartósan hozzájárulni a szegénység csökkentéséhez, mivel nem foglalkoztak a problémák alapvető okaival, például a munkahelyek hiányával vagy az oktatáshoz való hozzáféréssel.

Egy másik példa lehet a zöldenergia-programok, amelyek célja a fosszilis tüzelőanyagok használatának csökkentése volt. Sok esetben a terveket nem dolgozták ki kellőképpen, és a megújuló energiaforrások bevezetése nem a tervezett ütemben haladt, ami a környezetvédelmi célok teljesítésének elmaradásához vezetett.

A közpolitikai kudarcok és fiaskók jelentős gazdasági hatással lehetnek az alacsony jövedelmű közösségekre, gyakran súlyosbítva a meglévő egyenlőtlenségeket és akadályozva a növekedési és fejlődési lehetőségeket. A közpolitikai kudarcok alacsony jövedelmű közösségekre gyakorolt gazdasági hatásait különböző dimenziókon keresztül lehet tovább vizsgálni, konkrét mechanizmusokat kiemelve és példákkal illusztrálva.⁴

Növekvő szegénység

Munkahelyek megszűnése. A rosszul megtervezett gazdaságpolitikák munkahelyek megszűnéséhez vagy a munkalehetőségek csökkenéséhez vezethetnek,⁵ ami az alacsony jövedelmű közösségekben több embert taszít a szegénységbe. Az olyan politikák, amelyek nem ösztönzik a munkahelyteremtést, vagy amelyek véletlenül munkahelyek megsemmisítéséhez vezetnek (például túlzott szabályozás vagy rossz kereskedelmi megállapodások révén), megnehezíthetik az alacsony jövedelmű közösségek gazdasági fellendülését. Például a feldolgozóipari munkahelyek elvesztése azokban a régiókban, amelyek a globalizáció és a nem megfelelő kiigazítási politikák miatt nagymértékben támaszkodtak ezekre az iparágakra, a szegénység növekedéséhez vezethet.

Jóléti függőség. A rosszul megválasztott jóléti politikák akaratlanul is ösztönözhetik az embereket a függőségre, ahelyett, hogy megerősítenék őket, ami a szegénység olyan körforgásához vezet, amelyből nehéz kitörni. Például a segélyek túl szigorú jogosultsági kritériumai sok embert hagyhatnak a szükséges támogatás nélkül. Jövedelmi egyenlőtlenségek: a szociális jóléti politikák hibái nem megfelelő támogatást eredményezhetnek,

³ GAJDUSCHEK–HAJNAL 2023.

⁴ BOVENS–T HART 1996.

⁵ FERENCZ 2021.

ami növelheti a jövedelmi különbséget az alacsony jövedelmű családok és a tehetősebb háztartások között.

Az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés csökkenése

Az egészségügyi politika hiányosságai, például a közegészségügyi programok nem megfelelő finanszírozása, korlátozhatják az alapvető egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést, ami az alacsony jövedelmű családok számára magasabb egészségügyi költségeket eredményez. A nem hatékony oktatáspolitikai az alacsony jövedelmű területeken alulfinanszírozott iskolákhoz vezethet, ami alacsonyabb iskolai végzettséget és kevesebb munkalehetőséget eredményez. Az állami iskolák alulfinanszírozása, különösen az alacsony jövedelmű területeken, túlsúlyolt osztálytermekhez, nem megfelelő erőforrásokhoz és alacsonyabb oktatási eredményekhez vezethet.

Gazdasági dezintegráció

Ha a politikák nem támogatják a kisvállalkozásokat, különösen az alacsony jövedelmű városrészekben, az bezárásokhoz és a gazdasági tevékenység hiányához vezethet, ami tovább mélyíti a szegénységet. Az infrastruktúrába történő nem megfelelő állami beruházások elriaszthatják a vállalkozásokat attól, hogy az alacsony jövedelmű területeken működjenek, ami kevesebb munkahelyhez és szolgáltatáshoz vezet. Ha a helyi önkormányzatok nem teremtenek kedvező környezetet a kisvállalkozások számára – például a magas adók, az infrastruktúra hiánya vagy a nem megfelelő támogató szolgáltatások miatt –, a vállalkozások bezárhatnak, vagy úgy dönthetnek, hogy nem nyitnak meg az alacsony jövedelmű területeken. Ez élelmiszer-sivatagokhoz vezethet, ahol a lakosok nem jutnak friss élelmiszerekhez, ami súlyosbítja az egészségügyi és gazdasági problémákat. A közösségfejlesztési programokba való befektetés hiánya megfojtja a gazdasági növekedést. Például azokon a területeken, ahol nem támogatják a tömegközlekedést, a lakosok nehezen jutnak el a munkahelyekre, ami korlátozza gazdasági mobilitásukat.

A lakhatás instabilitása

A lakáspolitikai kudarcai a megfizethető lakhatási lehetőségek hiányát eredményezhetik, ami az alacsony jövedelmű családok körében a hajléktalanság és a lakhatás instabilitásának növekedéséhez vezet. Azok a politikák, amelyek nem foglalkoznak a megfizethető lakások hiányával, vagy amelyek a piacorientált megközelítéseket támogatják, a bérleti díjak emelkedéséhez vezethetnek. Ez a jelenség számos, a dzsentifikációval küzdő városban nyilvánvaló, ahol a régóta ott élőket kiszorítják a környékükről a tehetősebb lakosokat célzó új fejlesztések. A hajléktalanság kezelésére irányuló nem hatékony politikák az utcán

élő egyének és családok számának növekedéséhez vezethetnek. Azokban a városokban, ahol nem biztosítanak megfelelő menedéket és támogató szolgáltatásokat, a látható hajléktalanság növekedhet, ami kihat a közösség moráljára és biztonságára.

Fokozott kiszolgáltatottság a gazdaság okozta sokk kapcsán

A rosszul megtervezett jóléti politikák kiszolgáltatottá teszik az alacsony jövedelmű közösségeket a gazdasági visszaesésnek, megnehezítve a családok számára a munkahely elvesztése vagy a váratlan kiadások utáni talpra állást. Az olyan gazdaságpolitikák, amelyek nem kezelik a hitelhez jutás akadályait, megakadályozhatják az alacsony jövedelmű közösségekben élő egyéneket abban, hogy hitelt vegyenek fel oktatásra, lakástulajdonlásra vagy üzleti vállalkozásokra. Az alacsony jövedelmű közösségeknek gyakran nincsenek meg a szükséges pénzügyi tartalékok ahhoz, hogy ellenálljanak az olyan gazdasági sokkhatásoknak, mint a hirtelen munkahelyvesztés vagy egészségügyi válság. A Covid-19-világjárvány például rávilágított erre a sebezhetőségre, mivel az alacsony jövedelmű munkavállalók gyakran bizonytalan foglalkoztatási helyzetben voltak, ami azonnali pénzügyi nehézségeket eredményezett. Az olyan politikák, amelyek nem biztosítanak megfelelő vészhelyzeti forrásokat (például munkanélküli segélyt vagy élelmiszersegélyt), súlyosbíthatják a gazdasági visszaesés hatásait. Gazdasági válság idején az alacsony jövedelmű családok gyakran szembesülnek azzal, hogy nem kapnak elegendő támogatást.

Társadalmi zavargások és gazdasági instabilitás

A szakpolitikai kudarcokból eredő gazdasági instabilitás magasabb bűnözési rátához vezethet, ami tovább gátolja a beruházásokat és a gazdasági növekedést az alacsony jövedelmű területeken. Az alacsony jövedelmű közösségek szükségleteinek kielégítésére irányuló szakpolitikák kudarca frusztrációhoz és a polgári folyamatokból való kivonuláshoz vezethet, ami végső soron a közösségi kohézióra és a gazdasági együttműködésre is hatással van. A gazdasági egyenlőtlenségek és a frusztráció társadalmi zavargásokhoz vezethet, amint azt a különböző városokban a rendszerszintű egyenlőtlenségek elleni tüntetéseken láthattuk. Ha a szakpolitikák nem foglalkoznak az alacsony jövedelmű lakosok igényeivel, az ellenérzéseket szíthat, és polgári zavargásokhoz vezethet, instabil környezetet teremtve, amely visszatartja a befektetéseket. A szakpolitikák folyamatos kudarcai a hanyatlás körforgásához vezethetnek, ami a vállalkozások távozásával, a munkahelyek megszűnésével és a közösség gazdasági szerkezetének romlásával járhat. Ez különösen nyilvánvaló azokban a régiókban, ahol hosszú távú alulfinanszírozottság és elhanyagoltság tapasztalható.

Szakpolitikai ajánlások a javításra

Számos szakpolitikai ajánlást kell és lehet megfontolni e negatív hatások enyhítésére:

Inkluzív politikaalkotás. A közösség tagjainak bevonása a politikaalkotási folyamatba biztosítja, hogy az alacsony jövedelmű népességcsoportok igényeivel foglalkozzanak.

Befektetés az oktatásba és képzésbe. A minőségi oktatáshoz és képzéshez való hozzáférést biztosító politikák javíthatják az alacsony jövedelműek foglalkoztatási kilátásait, ami felfelé irányuló mobilitáshoz vezethet.

Megfizethető lakhatási kezdeményezések. A megfizethető lakások építését és a kiszorítás elleni védelmet elősegítő politikák végrehajtása hozzájárulhat az alacsony jövedelmű közösségek stabilizálásához.

Gazdasági diverzifikáció. A gazdasági diverzifikáció ösztönzése az alacsony jövedelmű területeken a munkahelyi bázis kiszélesítésével ellenállóbbá teheti őket a sokkokkal szemben.

Következtetés

Az alacsony jövedelmű közösségekre gyakorolt közpolitikai kudarcok gazdasági hatásai mélyrehatóak és sokrétűek. A szegénység súlyosbításával, az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés korlátozásával és a beruházások visszaszorításával ezek a kudarcok a hátrányos helyzet olyan körforgását hozzák létre, amelyet nehéz megtörni. E problémák megoldásához olyan inkluzív és méltányos politikai döntéshozatalra kell összpontosítani, amely a gazdasági stabilitás és növekedés előmozdítása érdekében a kiszolgáltatott csoportok szükségleteit helyezi előtérbe. A gazdasági jogfosztottság kiváltó okainak kezelésével és a fenntartható megoldásokba való befektetéssel a politikai döntéshozók hozzájárulhatnak a stabilitás, a növekedés és a méltányosság előmozdításához. A közpolitikai kudarcok elkerülésének egyik leghatékonyabb módja a részvételi politikák előmozdítása. Az érintett közösségek bevonása a döntéshozatali folyamatokba segíthet abban, hogy a politikák jobban tükrözzék a helyi igényeket, és növeljék a programok támogatását. A folyamatos nyomon követés és értékelés szintén kulcsfontosságú. A szakpolitikai intézkedések hatékonyságának rendszeres értékelése lehetővé teszi a szükséges korrekciókat, és segít a tanulságok beépítésében a jövőbeli szakpolitikákba.⁶

⁶ ARGYROUS 2009.

Összefoglaló

A közpolitikai kudarcok és fiaskók összetett jelenségek, amelyek mélyen gyökereznek a politikai, gazdasági és társadalmi struktúrákban.⁷ A realitások figyelembevétele, az érdekelt felek bevonása, valamint a folyamatos értékelés és tanulás elengedhetetlen a hatékony közpolitikai tervezéshez és végrehajtáshoz. Ez az egyetlen módja a kívánt társadalmi célok elérésének és a kudarcok kockázata csökkentésének.

A közpolitikai fiaskók és a szegénységellenes programok gyakran összetett problémák, amelyek különböző társadalmi és gazdasági tényezőktől függenek.

1. Támogatások és juttatások. Számos országban különböző típusú támogatási rendszerek vannak érvényben a szegénység elleni küzdelem érdekében, mint például készpénzes juttatások, élelmiszersegélyek vagy lakhatási támogatások. Ezek a rendszerek azonban gyakran nem érik el a kívánt hatást, ha nem célozzák meg megfelelően a rászorulókat, vagy ha túl bürokratikusak.

2. Oktatási programok. Az Egyesült Államokban például a Head Start program a kora gyermekkori nevelésre összpontosít, hogy segítse a hátrányos helyzetű gyermekeket. A program hatékonysága azonban változó, és sok esetben nem biztosítja a tartós sikerhez szükséges forrásokat.

3. Munkahelyteremtő programok. A munkahelyteremtő programok, például a közmunkák, néha nem nyújtanak fenntartható megoldást, mivel a munkahelyek gyakran rosszul fizetettek, és nem biztosítanak jó jövőt a résztvevők számára.

4. Szociális vállalkozások. Egyes országokban szociális vállalkozásokat hoznak létre a szegénység csökkentése és fenntartható megoldások biztosítása érdekében. Ilyenek például a Grameen Bank modelljei, amelyek mikrohiteleket nyújtanak a szegénységben élők megsegítésére, de ezek is olyan kihívásokkal szembesülnek, mint a visszafizetési arányok és a projekt fenntarthatósága.

5. Közösségi programok. Egyes programok a helyi közösségek bevonásával próbálják kezelni a szegénység problémáit. Ha azonban a közösségi részvétel nem elégséges, vagy ha a helyi igényeket nem veszik figyelembe, ezek a kezdeményezések kudarcot vallhatnak.

Ezek a példák azt mutatják, hogy a szegénység elleni küzdelem összetett és gyakran nehéz feladat, amely jól megtervezett és célzott közpolitikákat igényel.

⁷ BELL–HINDMOOR 2009.

Felhasznált irodalom

- ARGYROUS, George (2009): *Evidence for Policy and Decision-Making*. Sydney: UNSW Press.
- BELL, Stephen – HINDMOOR, Andrew (2009): *Rethinking Governance. The Centrality of the State in Modern Society*. Cambridge: Cambridge University Press. Online: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511814617>
- BOVENS, Mark – T HART, Paul (1996): *Understanding Policy Fiascoes*. New Brunswick, NJ: Transaction.
- BRÄNDSTRÖM, Annika – KUIPERS, Sanneke (2003): From 'Normal Incidents' to Political Crises. *Government and Opposition*, 38(3), 279–305. Online: <https://doi.org/10.1111/1477-7053.t01-1-00016>
- FERENCZ Jácint (2021): Közgazdaságtan és közgazdasági kutatás: a munkajogi szabályozás hatásvizsgálatának általános kérdései. In BIEŠ-SROKOSZ, Paulina (szerk.): *Aktuális jogalkotási problémák a közép- és kelet-európai országokban*. Czestochow: Jana Długosza w Czestochowie, 55–63.
- GAJDUSCHEK György – HAJNAL György (2023): *Közpolitika: a gyakorlat elmélete és az elmélet gyakorlata*. Budapest: HVG-ORAC.